

tárgyának megjelölése. Wundt az evolutio eszméjének az etikába való bevonásával jutott el az erkölcsinek s közelebből az ő legvégsőbb céljának minden eudämonismustól ment meghatározására, a midőn t. i. az erkölcsinek fejlődésében állapítja meg az erkölcsi akarathatározás legfőbb célját. Universalista jellegű világnézetével pedig — mint szerző is helyesen mondja — nyeri Wundt az egész emberiség erkölcsi életét felölelő összakaratra az eszméjét, mint az erkölcsi fejlődés objektumát. Az evolutio és az universalismus Wundt etikájának kettős sarkpontja, s ezzel jelenkorunk szellemi szükségleteinek és követelményeinek is megfelel. Ethikai rendszerének egyik legszebb vonása az, hogy az erkölcsiség forrásait, a felebaráti hajlandóság s a tisztelet érzeteit állandó jellegűeknek, magukat az erkölcsi törvényeket ellenben véghetetlenül fejlődőknek s magát a fejlődést viszont törvényszerűnek mondja. Abban a nézetben van, hogy az erkölcsi normál felségessége nem azok merev mozdulatlanságában, hanem véghetetlen fejlődésképességében van, sőt oly annyira át van hatva a fejlődés gondolatától, hogy egyenesen abban látja az erkölcsiség legfőbb és legvégsőbb célját. Maga ez a fejlődés minden erkölcsi törekvés legfőbb célja. Wundt összakarata azonban — mint említettük — egy megvalósíthatatlan eszmény, a melynek egyaránt ellent mond a népek psychológiája s az emberi művelődés története. Ethikája nélkülözi a feltétlenség s az általános érvényűség jellegét, s összakarata az erkölcsi érték-fogalmak és itéletek hordozójának épen nem tekinthető. Helyesen mondja a szerző, hogy nem az universális szellem vég nélküli fejlődése és tökéletesedése, hanem csak az egyesnek tökéletesedése lehet utolsó és legfőbb célja az erkölcsiségnek most és mindenkoron.

Dr. Szlávik Mátyás.

KÜLÖNFÉLÉK.

Erdélyi irodalmi társulatok gyűlései.

Az Erdélyi Irodalmi Társaság nov. 20-án *Szamosi János* elnöklete alatt tartott ülésén *Cs. Papp József* egy szép Dante-tanulmányt olvasott fel „Az olasz Hatvani: Cecco d. Ascoli“ ez. a., melyben érdekesen jellemzi az „ördögös“ Ceccot, a költőt és természettudóst, a kit azzal vádoltak, hogy irigységből vérig sértette Dantét, fellázadt az egyház tekintélye és méltósága ellen, mert a bolognai egyetem katedrájáról és könyveivel olyan elveket hirdetett, melyekkel megtámadta a dogmákat. Mindezekért máglyára ítélték s elégették Dante halála után hat évvel. A szép tanulmány az „Erdélyi Múzeum“-ban fog megjelenni. — Utána gróf *Kun*

István hangulatos szép verseit olvasta fel a főtitkár. A halálsejtellem, mely ezeken a bánatos dalokon előmlött, csakhamar szomorú valóvá vált, mert a jeles költőnek nemsokára halála híre érkezett, a mi mély bánatba ejtette tisztelőit és barátait. — *Varró Ferencz* újonnan választott tag tartott ezután székfoglalót egy bibliai tárgyú ékes nyelvezetű legenda felolvasásával. Az új tagot az elnök melegen üdvözölte. Végül *Balla Miklós* olvasott fel két szép költeményt, mint vendég.

— *Az Erdélyi Irodalmi Társaság* decz. 11-én tartott ülésén, Szamosi János elnöki megnyitója után *Versényi* György titkár meghatóan parentálta el gróf *Kun* Istvánt, majd üdvözölte *Szamosit* udv. tanácsossá kineveztetése és *Csengerit* a Kisfaludy Társaságban történt székfoglalása alkalmából. Az első felolvasó *Csengeri* János volt, a ki Euripides „Hyppolitos“ tragédiájának fordítását mutatta be és magyarázta; a közönség nagy gyönyörűséggel élvezte a remek műfordítást. Azután *Révay* Károly vendég olvasta fel „A magyar nő hatalma“ cz. szép elbeszélését. — Végül *Felszeghy* Dezső olvasta fel öt apró lírai költeményét, melyekben borongós hangon sirat el egy-egy elröppent álmat, ábrándot.

— *A Kemény Zsigmond Társaság*, — mely Marosvásárhelyt a hetvenes években keletkezett szépirodalmi és közművelődési célból s egyideig élénk tevékenységet fejtett ki, de aztán szünetelt — most újonnan életrekelt, szerveződött, új tisztikarral s tagokkal frissített fel. Új szervezetében f. hó 10-én lépett először a nagy közönség elé egy felolvasó üléssel, melyet *Tóthfalusi József* alelnök nyitott meg, vázolván a társaság múltját és főképp jövőendő munkatervét. Az első felolvasó báró *Bálintt József* rendes tag volt Nagy-Ernyéről, a ki idegen költőkről vett műfordításokat olvasott fel. Azután *Szádeczky Lajos* rendes tag tartott szabad előadást: Rákóczi és társai törökországi emlékeiről, a konstantinápoly-galatai sírokról, Izmiden a Thököly sírjáról, s a kisázsiai Virágok mezejéről, Rodostón az emigránsok még meglévő emlékeiről, Beresényi és társai sírjairól stb.; felhívta a figyelmet arra is, hogy két és félv év múlva lesz 200-adik évfordulója annak, hogy Rákóczit épen Marosvásárhelyt az erdélyi fejedelemségbe iktatták 1707. ápr. 5-én, melynek emlékét illő lesz megünnepelni. — Az utolsó felolvasás *Bucherné Szász Piroška* vendég, egy m.-vásárhelyi jeles költőné versei voltak, melyeket nagy gyönyörűséggel hallgatott a díszes nagy közönség, mely a fényesen sikerült beköszöntő felolvasó ülés után nagy várakozással néz a Kemény Zsigmond Társaság új korszaka elé.

„**Demokrácia és földtulajdon**“ czím a. dr. báró Horváth Emil politikai essait adott ki, melyben a legtisztább politikai rendszert fenyegető veszedelmek orvosszereit keresi a birtokpolitika terén. Rámutat azokra a részekre, melyeket ezen alig félszázados

politikai rendszer intézményein úgy a plutokratikus törekvések, mint a földre éhes, de ahhoz nem jutó, nagy tömegek ütöttek, s melyek révén oly országokban, hol a demokrácia legkifejlettebb, némely intézménye — főkép a parlamentarizmus — rombadőléssel fenyeget. A tulajdon fogalmában fekvő kettős: jogi és nemzetgazdasági momentumok követelményeinek megfelelően kívánja br. Horváth a tulajdon eme legfontosabb s politikai szempontból legszámottevőbb alakját összhangzásba hozni a demokratikus államszervezetnek politikai egyenlőséget s lehetőleg egyenlő életviszonyokat feltételező alapelveivel. Elvileg fölállítja a tételt, hogy daczára a magánjogászok idegenkedéseinek, a némely külföldi (portugál, olasz) jogrendszerben kifejlett s a modern nemzetgazdasági tanításnak megfelelő örökbérleti intézményt kell a demokratikus államnak instituálnia, ha nem akarja, hogy a korlátlan földtulajdonból kizárt milliók földhétséget kielégítendők, magát a demokráciát is eldobják a korlátlan tulajdon aránytalanságaiért. Állami földvásárló banknak felállítását, a földeknek olesó örökbérletbe adását sürgeti, melyekért csupán a földvásárlásra fordított tőke kamatja volna fizetendő, miután az állam maga is járadék-adóssággal fedezi e földek vételárát s a tulajdonjogot maga számára fentartja.

Szerző az így beálló nyugalmas állapotok és a megszülető új földbirtokos osztály megváltozott életviszonyait alkalmasnak tartja arra, hogy a demokrácia rohamos, szinte mesterséges romlását és hanyatlását megakadályozhassák.

A munka ez eszme felkarolását ajánlja a szakkörök figyelmébe, annál is inkább, mert a műnek a politikai tudomány doktriner tételei között mozgó kijelentései a mi speczialis magyar viszonyainkra nagyon is alkalmazható. A munka kézirat gyanánt jelent meg s kapható szerzőnél Désen. Ára 1 korona.

Erdélyi Múzeum-Egylet

Az E. M. E. bölcsélet-, nyelv- és történettudományi szakosztálya nov. 26-án fölolvasó ülést tartott *dr. Szamosi János* elnökelete alatt.

Az első fölolvasó *dr. Márki Sándor* volt: Kolozsvár nevééről, kimutatván a legrégebb oklevelek alapján, hogy Kolozsvár legrégebb neve magyar volt (Clusvar, Culusvar) és a német (Klausenburg) csak később ritkán fordul elő.

Azután a titkár olvasta föl *gr. Kuun Géza dr.*: Gyermekkori emlékeiből az 1848—49. évekről szóló részt, mely jelen füzetünkben olvasható.

A fölolvasó ülésen nagy közönség vett részt, mely egészen megtöltötte az egyetem bölcsészeti karának I. sz. tantermét.

